Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVŬ, piaţa mare Nr. 22
Scrisori nefrancate nu se primescă. Manuscripte nu se retrimitŭ!
Birourile de anunciuri:
Braşovŭ, piaţa mare Nr. 22
Inserate mai primescŭ în Viena Rudolfŭ Mosse Haasenstein & Vogler (Otto Maas), Heinr. Schalek, Alois Herndl, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Anton Mezei, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ; o serie garmondŭ pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LIII.

„Gazeta" ese în fiă-care ḑi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe unŭ anŭ 12 fl., pe sése lunĭ 6 fl., Pe treĭ lunĭ 3 fl.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe sése lunĭ 20 francĭ, pe treĭ lunĭ 10 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
la administraţiune, piaţa mare Nr. 22, etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe sése lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl. pe sése lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ.
Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 182. | Braşovŭ, Lunĭ, Marţĭ 14 (26) Augustŭ | 1890.

„Császári osztrák pátens."

I.

Verdictulŭ „patrioticŭ" alŭ juraţilorŭ din Cluşiu în procesulŭ de pressă alŭ „Gazetei Transilvaniei", a datŭ prilegiu fóiei guvernului „Nemzet" din Pesta, sĕ'şi descopere „iubirea sa nemărginită" faţă cu naţionalităţile nemaghiare.

„Noi voimŭ sĕ trăimŭ în pace cu naţionalităţile nemaghiare" — strigă „Nemzet" în numĕrulŭ sĕu dela 16 Augustŭ, — „dér agitaţiile ḑiariştilorŭ românĭ nu le putemŭ suferi şi de aceea ne bucurămŭ de verdictulŭ condamnatorŭ, care este o declarare imposantă a consciinţei naţionale maghiare ofensate."

Cu alte cuvinte, suntemŭ mulţămiţĭ cu Românii décă vorŭ fi moderaţĭ şi nu vorŭ pretinde de pildă ca „nebunii" dela „Gazetă", ca sĕ li-se mai respecteze şi dreptulŭ de limbă, sĕ li-se deschidă porţile culturei naţionale ş. a.

„Aceste foi agitătóre" — continuă „Nemzet" — „voiescŭ a face pe ómenĭ sĕ crédă, că naţiunea maghiară asupresce naţionalitatea valahă şi născocescŭ totŭ felulŭ de plângerĭ fantastice, pe când în tótă lumea nu se bucură nicăirĭ naţionalităţile de atâta libertate, ca în statulŭ ungarŭ."

Aşa va fi! cum ḑice „Nemzet".

Negreşitŭ, că numai pentru aceea ca sĕ dovedéscă, că *naţionalitatea valahă nu este asuprită* şi că nu esistă nicăirĭ atâta libertate ca în acestŭ statŭ, procurorulŭ superiorŭ din Têrgulŭ Mureşului a trasŭ la rĕspundere pe redactorulŭ „Gazetei" pe temeiulŭ unei patente împĕrătescĭ austriace *(császári osztrák patens)* din anulŭ 1852, patentă absolutistică, care este ţinută în vigóre până în ḑiua de adĭ în Transilvania, fără îndoială pentru ca sĕ putemŭ sĕ ne dedămŭ cu atâta mai uşorŭ cu constituţionalismulŭ şi liberalismulŭ ungurescŭ.

Negreşitŭ că totŭ numai spre a documenta, că naţionalitatea „valahă" nu este asuprită, şi, că e mai liberă, ca orĭ şi care alta în largulŭ pămêntului, se susţine pentru Ardélŭ o *lege electorală deosebită* din timpurile *reacţionare*, cu tóte că prin art. 43 din 1868 se ştergŭ aceste privilegiĭ; numai şi numai pentru aceea se susţine în Ardélŭ şi astăḑĭ *starea escepţională* în tóte privinţele şi fişpanii din comitatele ardelene numai de dragostea cea mare ce o au către „Valahĭ" nu mai vorŭ sĕ scie nicĭ de legĭ, nicĭ de constituţie, ci emuléză unii cu alţii în volnicii de totŭ soiulŭ.

Numai pentru a dovedi dragostea s'a către „Valahĭ" guvernulŭ ungurescŭ numesce în ţinuturĭ curatŭ române funcţionarĭ, carĭ nu cunoscŭ limba poporului şi pretinde ca poporulŭ sĕ înveţe unguresce pentru a se puté înţelege cu ei. Numai pentru acésta elŭ prigonesce instrucţiunea română din Ardélŭ, ca şi din ţinuturile ungurene şi bănăţene şi totŭ numai pentru acésta prigonesce şi pressa română de pretutindenĭ.

Dér ca sĕ nu ne prea depărtămŭ dela obiectŭ, *császári osztrák patens* dela 27 Maiu 1852 este înveneratŭ, că numai de dragulŭ Românilorŭ ardelenĭ mai esistă adĭ formândŭ o pagină négră-galbenă în cartea legilorŭ ungurescĭ.

Căcĭ este evidentŭ, şi în ḑilele aceste a constatat'o şi deputatulŭ Ios. Filtsch în „Kronstädter Zeitung", că pressa maghiară şi cea germană-ungară şi şi cea săsescă se bucură aicĭ de cea mai mare libertate, numai în contra pressei române procurorii au întreprinsŭ de câţiva anĭ o gónă formală.

Patenta împĕrătéscă austriacă din 1852, care dă mână liberă procurorului de a trage la rĕspundere şi pe autorŭ şi pe redactorŭ, eventualŭ şi pe tipografŭ se susţine aşa-dér numai în potriva pressei române şi *s'a şi folosită până acuma numai în contra ḑiariştilorŭ românĭ.*

Nu este acésta cea mai strălucită dovadă despre îngrijirea estraordinară ce o au cei dela putere pentru naţionalitatea valahă?

Numai ca sĕ fiă mulţumiţĭ aceştĭ „Valahĭ" şi sĕ pótă trăi în bună înţelegere cu Maghiarii li-se face distincţiunea sĕ fiă guvernaţĭ cu patente împĕrătescĭ şi cu legĭ reacţionare.

Şi bădăranii de ei totŭ se mai uită în gura ḑiariştilorŭ lorŭ carĭ nu vorŭ sĕ recunóscă, că nu mai are nicĭ o naţionalitate de pe faţa pămêntului atâta libertate ca „Valahii"?!

Vocĭ asupra procesului „Gazetei."

Sub titlulŭ „Nemzetiségi izgatás" (Agitaţiune naţională) organulŭ guvernului ungurescŭ „*Nemzet*" dela 16 Augustŭ scrie următorulŭ articulŭ de fondŭ privitorŭ la procesulŭ de pressă alŭ „Gazetei:"

„Societatea maghiară a apĕratŭ statulŭ maghiarŭ. Doi ḑiariştĭ valahĭ au pĕcătuitŭ şi au atentatŭ în contra statului maghiarŭ, ér societatea maghiară prin juriulŭ din Cluşiu a rĕsbunatŭ acestŭ pĕcatŭ.

„Fóia valahă agitătóre din Braşovŭ numită „Gazeta Transilvaniei" a negatŭ dreptulŭ naţiunei maghiare, care alcătuesce statulŭ, a atacatŭ constituţia milenară şi cu orbiă a aruncatŭ în faţa Maghiarului vorbele, că: „acestŭ pămêntŭ nu e maghiarŭ, acestŭ statŭ nu e Maghiariă, sĕ şi-o însemne acésta usurpatorii, căcĭ acestŭ pămêntŭ este alŭ tuturorŭ naţionalităţilorŭ". Pentru o vătĕmare atâtŭ de temerară procurorulŭ supremŭ din Têrgulŭ Mureşului a trasŭ în judecată pe redactorulŭ fóiei, *unŭ popă**, şi pe colaboratorulŭ sĕu, unŭ tinĕrŭ flăcău, ér curtea cu juraţĭ din Cluşiu i-a declaratŭ vinovaţĭ erĭ pe amênduoi agitatorii.

„*Suntemŭ datorĭ cu recunoscinţă procuraturei ardelene*, care veghiază cu credinţă şi treziă, ca sĕ nu fiă vătĕmată ideia de statŭ maghiarŭ; *suntemŭ datorĭ cu recunoscinţă representantului procuraturei, locuţiitorului procurorului supremŭ Alesandru Ieszenszky*, care cu foculŭ convingerei sale şi cu puterea sciinţei *a apĕratŭ dreptatea naţiunei*; **suntemŭ datorĭ mai alesŭ cu recunoscinţă curţii cu juraţĭ din Cluşiu, care stândŭ la culmea chiămărei sale a resolvatŭ afacerea în modŭ vrednicŭ pentru Maghiarime.**

„Resultatulŭ procesului de pressă din Cluşiu póte servi dreptŭ o deosebită satisfacţiă mai alesŭ ḑiarului nostru, fiind-că tocmai fóia nóstră a fostŭ aceea, care în timpulŭ din urmă de repeţite-orĭ a atrasŭ atenţiunea publicului cetitorŭ maghiarŭ asupra acelui tonŭ duşmănosŭ, în care scriu foile valahe din Ardealŭ despre naţiunea maghiară, şi chiar şi atacurile ce le-a îndreptatŭ „Gazeta Transilvaniei" din Braşovŭ şi „Tribuna" din Sibiiu în contra nóstră, ḑiarulŭ nostru le-a demascatŭ. Tonulŭ energicŭ prin care amŭ rĕsfrântŭ noi aceste atacurĭ, l'au aflatŭ de prea violentŭ aceĭ ómenĭ interesaţĭ, carĭ s'au simţitŭ atinşĭ, dér *verdictulŭ de erĭ alŭ juraţilorŭ din Cluşiu justifică punctulŭ nostru de vedere de până acum.*

„Noi vremŭ sĕ trăimŭ în pace şi'n prietiniă cu naţionalităţile din patriă şi nicĭ celŭ mai mare duşmanŭ alŭ nostru nu nĭ-ar puté arăta, că noi ne-amŭ fi nisuitŭ a provoca orĭ ce felŭ de rupere, séu conflictŭ, între naţionalităţĭ şi maghiarime, din contră dorimŭ, ca cu naţionalităţile sĕ se încheiă raporturĭ câtŭ mai intime, fiind-că suntemŭ convinşĭ, că acésta n'ar fi avantagiosŭ numai pentru naţiunea maghiară, ci şi pentru naţionalităţile de limbĭ strĕine.

„Dér iubirea acésta de pace nu póte însemna aceea, ca sĕ suferimŭ totŭ felulŭ de atacurĭ, sĕ trecemŭ cu vederea orĭ-ce agitaţiune pornită de agitatorĭ naţionalĭ în contra statului maghiarŭ. Orĭ-ce agitaţiune nu póte decâtŭ sĕ fiă păgubitóre pentru elementele naţionale pacinice, agitaţiune comisă de conaţionalii lorŭ orbiţĭ şi noi amŭ făcutŭ numai unŭ serviţiu elementelorŭ cu judecată sănĕtósă atuncĭ, când amŭ atrasŭ de repeţite-orĭ atenţiunea lorŭ la intrigile individiḑilorŭ suspiţioşĭ, carĭ numai irită şi amărăscŭ poporaţiunea maghiară şi prin acésta împedecă convieţuirea pacinică a naţionalităţilorŭ cu maghiarimea.

„Noi nu din acelŭ punctŭ de vedere ne bucurămŭ de verdictulŭ patrioticŭ alŭ juraţilorŭ din Cluşiu, că i-a succesŭ sĕ rĕsbune atentatulŭ şi sĕ pedepséscă pĕcatulŭ, pentru-că noi nu dorimŭ rĕsbunare şi pedepsire, ci ne-am bucura şi amŭ dori, ca sĕ nu se dea ocasiă nicĭ la rĕsbunare, nicĭ la pedepsire; amŭ dori ca elementele moderate ale naţionalităţilorŭ, carĭ suntŭ credinciósé ideii de statŭ maghiarŭ şi vréu sĕ trăiéscă în pace şi în dragoste cu noi, aceste elemente sĕ facă imposibilă lucrarea acelorŭ ómenĭ certăreţĭ şi turburătorĭ de liniştе, carĭ stândŭ între noi, prin defăimările şi murdăriile lorŭ, împiedecă apropiarea reciprocă.

„Din acestŭ punctŭ de vedere déră este îmbucurătorŭ verdictulŭ unanimŭ alŭ curţii cu juraţĭ din Cluşiu, fiind-că acestŭ verdictŭ este o declaraţiă imposantă a acelei consciinţe naţionale desvoltate, care umple adĭ pieptulŭ fiă-căruia. În verdictulŭ din Cluşiu nu s'a declaratŭ mânia, care este puterea celorŭ slabĭ; n'a triumfatŭ rĕsbunarea, care este triumfulŭ celorŭ slabĭ; ci s'a declaratŭ şi a triumfatŭ demnitatea impunĕtóre a consciinţei naţionale, s'a declaratŭ în fine liniştea, siguritatea şi puterea aceleia.

„Foile naţionale agitatóre din Braşovŭ şi Sibiiu cu redactorii şi colaboratorii lorŭ vréu sĕ convingă pe cetitorii lorŭ, ba dóră vréu sĕ se convingă şi pe ei înşişĭ, că naţionalitatea valahă este apăsată de naţiunea maghiară şi într'adevĕrŭ nu este o fantasiă de tóte ḑilele ceea ce lucră în ei, când bucină în lume *suferinţele lorŭ închipuite*, atuncĭ când în lumea acésta largă nicăirĭ nu gustă naţionalităţile aşa libertate ca pe teritoriulŭ statului maghiarŭ. Décă cetesce omulŭ grozăveniile agitatorilorŭ judecaţĭ, séu ale celorŭ ce se vorŭ judeca, întru adevĕrŭ nu scie décă ei le facŭ acestea din fanatismŭ nebunŭ, séu din simplă speculă?

„Ar fi lucru forte uşoru a arăta c'o statistică autentică şi acurată, câtŭ de liberŭ potŭ naţionalităţile sĕ-şĭ desvólte cultura lorŭ în liberulŭ statŭ maghiarŭ, fiind-că naţionalităţile statului maghiarŭ provĕdŭ din anŭ în anŭ statele din Peninsula balcanică cu funcţionarĭ dintre cei mai culţĭ şi mai de frunte. În schimb însĕ vinŭ de-acolo la noi elementele cele mai neculte, ca cu pressa lorŭ alarmatóre sĕ agiteze în contra statului maghiar şi décă primescŭ pedépsă vrednică, jócă pe — martirii...."

---

*) Minunatŭ mai este informată fóia guvernului! Orĭ dóră voiesce sĕ-şĭ bată jocŭ?
— Red.

DIN AFARĂ.

O deputaţiă sêrbéscă la Ignatieff.

„Fremdenblatt" reproduce o telegramă adresată din Belgradŭ ḑiarului „Agramer Tagblatt", care spune, că generalulŭ rusŭ Ignatieff, cu ocasiunea trecerei sale prin Viena, a primitŭ o deputaţiune sêrbéscă, căreia i-ar fi adresatŭ următórele cuvinte:

„Rusia n'a oferitŭ nicĭ-odată Austriei Bosnia şi Herţegovina. Ea are o nestrămutată speranţă de a vedé realisându-se *liberarea tuturorŭ Sêrbilorŭ*. Numai atuncĭ va trebui sĕ ne ocupămŭ de cestiunea Macedoniei, când acéstă liberare va fi unŭ faptŭ îndeplinitŭ şi când toţĭ Sêrbii vorŭ fi strinşĭ uniţĭ."

„Fremdenblatt" adaugă, că a reprodusŭ acéstă scire numai în scopulŭ de a da generalului Ignatieff ocasiunea de a o confirma séu a-o desminţi.

Condiţiunile unei desarmărĭ generale.

Ḑiarulŭ „la Liberté" crede că, décă s'ar admite posibilitatea întrunirei unei conferinţe preconisate de óre-carĭ ḑiare în urma întrevederei celorŭ doi împĕraţĭ, acéstă conferinţă n'ar ajunge decâtŭ sĕ constate neînţelegerile, carĭ dsbină Europa. Elŭ ar admite, cu tóte acestea, posibilitatea succesului acestei conferinţe, adecă o desarmare generală şi pace, décă mai nainte s'ar sili Bulgaria sĕ respecteze tratatulŭ de Berlinŭ şi *décă Germania ar renunţa la egemonia sa şi ar face cunoscută compensaţiunea ce ar oferi pentru a înăbuşi ura naţională provocată în Francia contra ei prin cuceririle sale din 1870.*

SCIRILE ḐILEI.

Procesulŭ de pressă alŭ „Tribunei". Cetimŭ în „Erdélyi Hirrado" dela 23 Augustŭ: „Cea mai apropiată pertractare finală în procesele de pressă alŭ „Tri-

bunei“ se va ţinê la 11 Septemvre st. n. c. „Tribuna“ e adusă înaintea juraţilorŭ pentru agitaţiune.“(??)

Grabnicŭ mai e domnulŭ procurorŭ!

* *
*

In causa Alumneului din Timişóra. Pré S. Sa Episcopulŭ din Aradŭ a adresatŭ d-lui administratorŭ protopopescŭ Petru Anca o scrisóre, în care dice, că „observândŭ cu durere cumcă numĕrulŭ tinerilorŭ noştri dela şcólele medii de acolo din anŭ în anŭ se împuţinéză totŭ mai multŭ spre cea mai mare daună a viitorului nostru, şi părêndu-se, că causa acestei înpuţinări va fi, între altele, şi neputinţa multorŭ părinţĭ de a provedé pe fii lorŭ cu spesele recerute; ér alumneulŭ nostru de acolo abia póte ajuta patru tinerĭ de astă dată, pentru încuragiarea şi sprijinirea tinerilorŭ noştri din acele părţĭ în mĕsură mai mare, invită pe d-lŭ Anca a convoca comitetulŭ alumnealŭ la o consultare şi a combina cu acelŭ comitetŭ: câtŭ ajutorŭ s'arŭ mai cere, ca sĕ se pótă susţinê deocamdată vre-o 12 tinerĭ în alumneu? Mai departe a stărui sĕ afle o localitate corĕspundĕtóre pentru unŭ modestŭ internatŭ, în care sĕ se incvartireze tinerii, şi apoi unŭ îngrijitorŭ, supraveghiătorŭ sĕu prefectŭ bunŭ, cum ar fi unulŭ dintre învĕţătorii noştri, sĕu alţĭ fruntaşĭ de acolo, carele între altele, ar desvolta în tinerĭ totŭ mai multŭ şi simţulŭ religiosŭ, ţinerea la biserica nóstră naţională. Resultatulŭ acelorŭ consultărĭ şi combinărĭ sĕ-lŭ facă cunoscutŭ P. S. Sa cu tótă graba.“

„Luminătorulŭ“ află, că P. S. Sa a asemnatŭ deja 1000 fl. v. a. spre ulterióră sprijinire.

* *
*

Furtună mare. Din *Gratz* ni-se scrie cu data de 22 Augustŭ n. c.: Erĭ la 4½ óre p. m. s'a descărcatŭ asupra frumosului nostru oraşŭ o furtună, asemenea căreia nu-şĭ aducŭ aminte sĕ fi maĭ vĕdutŭ nicĭ cei mai bĕtrânĭ pensionişti. Grindină de mărimea ouălorŭ de găină şi de mărimea merelorŭ a cădutŭ, spărgêndŭ ferestrile şi coperişele caselorŭ; persóne au fostŭ vulnerate şi ghiaţa acoperia stradele la înălţime de 3—4 palmĭ. La 5½ óre se repeţi furtuna, asemenea şi la 7 óre. Credeai, că se prăpădesce lumea. Esposiţiunea ţĕrii e devastată în totalŭ. Pe pomĭ n'a rĕmasŭ nicĭ unŭ fructŭ. Paguba e enormă. Priveliştea oraşului e fórte tristă.

* *
*

Focŭ. In Sebeşŭ au arsŭ 11 case împreună cu edificiile economice. Nenorociţii suntŭ Românĭ.

* *
*

Unŭ oraşŭ sub curatelă. Foile maghiare spunŭ, că din causa relei administrărĭ a averii oraşului Haţegŭ, la arĕtarea făcută de viceşpanulŭ comitatului Hunedóra, ministrulŭ de interne a pusŭ oraşulŭ sub curatelă, şi décă nicĭ acéstă mĕsură nu va aduce o îmbunĕtăţire, oraşulŭ se va transforma în mare comună. Ca curatorŭ a fostŭ numitŭ fisolgăbirĕulŭ din Haţegŭ, Lad. Mara.

* *
*

Invitare. In 7 Septemvre n. c. la 7 óre diminéţa va avé locŭ *sânţirea bisericei* celei nouĕ gr. cat. din *Piatra* (Comit. Solnocŭ-Dobâca) — şi pentru încungiurarea speselorŭ mai marĭ, neputêndu-se tipări mai multe invitaţiunĭ, — toţĭ aceia, carĭ dorescŭ a participa la acéstă solemnitate şi din amintita pricină nu arŭ primi invitaţiunĭ, suntŭ rugaţĭ cu tótă stima prin acéstă a se considera ca învitaţĭ, rugându-i a ne onora cu presenţa d-lorŭ. — *Alimpiu Popŭ*, preotŭ în Piatra.

* *
*

Şerpe în vagonŭ. Din Ischl se scrie: Conductorulŭ trenului de pe distanţa Aussee-Attnang, Anton Stüger, avea sĕ predea la 17 Augustŭ, în drumulŭ dela Aussee către Ischl, în staţiunea din urmă, câteva bucăţĭ din vagonulŭ de bagaje şi cu acéstă ocasiune a fostŭ muşcatŭ la degetŭ aşa de rĕu de unŭ şerpe ascunsŭ între bagaje, încâtŭ leşină imediatŭ. Conductorulŭ se află în tratare medicală. Intrebarea e, cum a ajunsŭ şerpele în vagonulŭ de bagaje?

O societate sêrbéscă duşmană declarată Maghiarilorŭ.

In Serbia s'a înfiinţatŭ de curêndŭ o societate cu numele „*Velica Srbia*“, care, deşi născută cum amŭ dice într'o singură di, dispune adĭ de milióne pentru ajungerea scopurilorŭ ei. Ea are unŭ programŭ bine alcătuitŭ, din care transpiră marĭ tendinţe şi aspiraţiunĭ sêrbescĭ, aşa că tĕrêmulŭ ei de lucrare se estinde până peste Banatŭ.

Ca sĕ aibă şi cetitorii noştri o ideiă despre acéstă societate, dămŭ câteva informaţiunĭ asupră-i după kossuthista foiă „Egyetértés“, care în n-rulŭ sĕu dela 17 Augustŭ dice următórele, privitorŭ la acéstă societate:

In Belgradŭ s'a arboratŭ pe faţă stindardulŭ *unirei tuturoră Sĕrbilorŭ* şi în şedinţa constituantă a societăţii „*Velica Srbia*“, s'a declaratŭ rĕsboiu Ungariei şi Austriei. Şedinţa acésta s'a ţinutŭ la 10 Augustŭ n. într'o grădină spaţiósă numită „Bulevard“ în Belgradŭ.

Cam 2000 de persóne intrară în curte, dice corespondentulŭ numitei foi, cu strigăte puternice de „zsivio“, care durau minute întregĭ. Nu este adevĕratŭ, că la adunare s'a presentatŭ numai drojdia societăţii. Din contră, au luatŭ parte ómenĭ inteligenţĭ, funcţionarĭ de frunte, între carĭ chiar şi funcţionarĭ dela ministeriu. Clasa mai de josŭ ocupa locŭ mai îndĕrĕtŭ. O mare parte a publicului o formau bărbaţĭ veniţĭ din Bosnia, Erţegovina, Macedonia, Serbia veche, Albania şi emigranţĭ din Muntenegru.

Şedinţa s'a deschisŭ cu cetirea statutelorŭ de către însuşĭ preşedintele, esplicându-le punctŭ de punctŭ. Intre altele dise, că „*Velica Srbia*“ *are de scopŭ a unì pe toţĭ Sĕrbii*, alŭ cărorŭ numĕrŭ întrece cifra de 2 milióne 700,000 şi carĭ locuescŭ în Macedonia, Serbia vechiă, Bosnia, Erţegovina, Dalmaţia, Croaţia, mai departe în Sirmiu, Baciu, Torontalŭ şi Timişŭ. „*Velica Srbia*“, dise mai departe preşedintele, este în sensulŭ strînsŭ alŭ cuvêntului o *societate politică*, asemenea „Ligei sfinte“ din Rusia, şi ea are de scopŭ a începe rĕsboiulŭ în contra germanismului şi a câştiga victoria în interesulŭ slavismului. Membrii societăţii vorŭ avé sfânta datoriă de a face propagandă cu aceste idei atâtŭ între compatrioţii lorŭ, câtŭ şi între fraţii lorŭ Sêrbĭ, carĭ trăiescŭ sub dominaţiunea străină.

Ce privesce tĕrêmulŭ de activitate, preşedintele dise, că în Macedonia şi Serbia vechiă societatea va înfiinţa şcóle sêrbescĭ acolo unde nu suntŭ, şi cu acestea în legătură bisericĭ sêrbescĭ şi protopopiate.

Spesele va sĕ le supórte societatea. In rêndulŭ alŭ doilea preşedintele facŭ propunerea ca „*Velica Srbia*“ sĕ trimită câtŭ mai mulţĭ misionarĭ în comitatele din Ungaria, Sirmiu, Baciu, Torontalŭ şi Timişŭ, cărora sĕ li-se dea îndrumarea, ca sĕ instigeze şi însufleţéscă pe naţionalităţile slave, ca *sĕ se pregătéscă pentru celŭ mai apropiatŭ rĕsboiu alŭ unirei tuturorŭ Slavilorŭ.*

După preşedintele vorbi diaristulŭ Ilie *Vuicĭ*, de origine din Bacîca. Acesta ţinu, după „Kolozsvár“, o cuvêntare de următorulŭ cuprinsŭ:

„Fraţilorŭ Sêrbĭ! Ne-amŭ adunatŭ împreună, pentru ca sĕ ne înţelegemŭ, cum amŭ puté aduna pe toţĭ Sêrbii sub unŭ acoperĕmêntŭ, a unì pe toţĭ Sêrbii, şi în fine a afla mijlóce, prin care sĕ facemŭ pentru vecĭ inofensivĭ pe duşmanii Sêrbismului. Eu vĕ spunŭ vouĕ, cum ar fi posibilŭ acésta. Ascultaţi-mĕ déră: Mai înainte de tóte trecuţĭ în Ungaria şi *sugrumaţĭ pe tótă Unguróica, ca sĕ nu aducă mai multŭ pe lume copii ungurĭ, pe tótă fata de ungurŭ, ca sĕ nu mai pótă fi nevasta bestialilorŭ Maghiarĭ. Măcclăriţĭ în légăne şi în şcóle pe micuţii ungurĭ şi lăsaţĭ numai pe bĕtrânii lorŭ pentru ca sĕ tăiămŭ pe spinarea lorŭ tutunŭ bunŭ cu cuţitele.* Aşa vorŭ păţi, décă vorŭ pârtini şi mai departe politica austriacă. Nu vĕ înspăimêntaţĭ de aceste fapte, căcĭ numai vĕrsândŭ sânge unguresc vomŭ puté înfiinţa Marea-Serbiă şi vomŭ puté ferici pentru tóte timpurile pe poporulŭ sêrbescŭ.“

După Vuicĭ vorbi Sima *Avramovicĭ*, care înşiră pĕcatele Austriacilorŭ, dicênd, că Austriaculŭ este o adevĕrată stelniţă (păduche de lemnŭ) şi cea mai neruşinată fiinţă, care s'a nutritŭ din Sêrbŭ. („Zsivio“ şi aplause puternice.) Austria a răpitŭ Bosnia şi Herţegovina şi acum umblă sĕ înghiţă Albania până la Salonicŭ. Pe acéstă ploşniţă trebue s'o turtimŭ, s'o sfăşiămŭ, décă altfelŭ nu se póte — chiar şi cu arma.

După Avramovicĭ vorbi *Ivancovicĭ*, fostulŭ translatorŭ dela ambasada francesă. Arĕtândŭ într'o lungă vorbire pericululŭ ce ameninţă pe Serbia din partea Bulgariei, elŭ dise între altele: Décă Bulgarii vorŭ ocupa vechia Serbiă şi Macedonia, atuncĭ regatulŭ sêrbescŭ ajunge înfundatŭ în sacŭ şi nimicitŭ cu desĕvêrşire politicesce şi economicesce. Continuă apoi ameninţândŭ cu pumnulŭ: Bulgarii se-şĭ bage minţile în capŭ. Décă încă în anulŭ acesta nu vorŭ înceta cu propaganda lorŭ în Macedonia şi Serbia vechiă, şi décă de acolo nu se vorŭ retrage de voiă bună, — pe Dumnedeulŭ nostru, le vomŭ plăti noi lorŭ Slivniţa, şi încă cu unŭ preţŭ, încâtŭ vorŭ plânge, fiind-că *nicĭ unŭ Bulgarŭ nu va mai rĕmâné viu pe lume.* („Zsivio“ puternice isbucniră la vorbele „nicĭ unŭ Bulgarŭ nu va mai rĕmâné pe lume.“) Singurulŭ modŭ de scăpare este, décă Bulgarii *vorŭ alunga de pe tronŭ pe Ferdinand*, domnitorulŭ ilegalŭ, ilŭ vorŭ scóte din ţĕră şi'i vorŭ arăta drumulŭ declarându-i, ca sĕ nu-şĭ pună mai multŭ piciorulŭ pe pĕmêntulŭ bulgărescŭ. Apoi *sĕ-şĭ alégă Bulgarii unŭ principe, care pórtă în inimă interesele tuturorŭ Slavilorŭ.*“

Oratorii, carĭ mai vorbiră, arĕtară publicului adunatŭ diferite charte, esplicândŭ câtŭ de estinsă era odinióră împĕrăţia sêrbéscă sub Duşan, Ţarulŭ sêrbescŭ.

Se cetiră apoi telegrame de felicitare, carĭ sosiseră în numĕrŭ enormŭ. Telegramele acestea bineventau înfiinţarea societăţii „*Velica Srbia*“. Preşedintele apoi anunţă, că societatea are deja 2500 de membri înscrişĭ deja şi în timpŭ de-o lună de dile numĕrulŭ membrilorŭ va întrece cifra de 100 000. Fiă-care membru trebue sĕ solvéscă unŭ dinarŭ (45 cr.) tacsă de înscriere şi 6 dinarĭ pe anŭ tacsă de membru.

Celŭ mai puternicŭ efectŭ l'a produsŭ o telegramă din Petersburgŭ, trimisă de „Sfânta Ligă“ ruséscă, care anunţă preşedintelui, că „*Velica Serbia*“ *va primi în fiă-care anŭ dela „Sfânta Ligă“ 100,000 ruble subvenţiune* (cam 300,000 fl.) După-ce se ceti acéstă telegramă, preşedintele constată, că „*Velica Srbia*“ are până acuma deja unŭ venitŭ anualŭ de *1 milionŭ de dinarĭ*, şi prin urmare încă în éstŭ anŭ póte sĕ-şĭ încépă activitatea.

Interesantŭ e, dice „Egyetértés“, că la adunare n'a fostŭ de faţă poliţia, aşa că oratorii puteau vorbi în libera lorŭ voiă. Abia la 9 óre séra s'a închisŭ şedinţa. In comitetulŭ esecutivŭ suntŭ aleşĭ 3 radicalĭ, 3 liberalĭ şi 3 progresiştĭ.

Volnicii peste volnicii.

Nu trece nicĭ o di sĕ nu avemŭ trista ocasiune, de a înregistra cele mai necalificabile acte din partea guvernului la adresa Românilorŭ. „Kolozsvár“ dela 23 Augustŭ ne spune, că sub preşedinţa dómnei Ana Popŭ Lemenyi şi secretariatulŭ provisoriu alŭ d-lui Basiliu Podóbă în Cluşiu s'a proiectatŭ înfiinţarea „Reuniunei femeilorŭ române gr. cat. din Cluşiu şi provincia“, a cărei statute s'au şi înaintatŭ spre întărire ministrului de interne. Ministrulŭ însĕ, din motive „fórte la locŭ“, aşa dice reptila, n'a întăritŭ statutele. In scrisórea, ce a sositŭ iniţiatorilorŭ reuniunei, ministrulŭ de interne dice, că a cerutŭ în afacerea acésta părerea ministrului de culte şi instrucţiune publică. După părerea acestuia scopulŭ reuniunei este o ficţiune, fiindcă în întregŭ cerculŭ de învĕţĕmêntŭ alŭ Cluşiului nu esistă şcóle gr. cat. Ér ca reuniunea se înfiinţeze şcóle confesionale gr. cat., faptulŭ acesta s'ar opune legei, după care numai confesiunile potŭ înfiinţa şcóle confesionale, ér reuniunile potŭ sĕ înfiinţeze numai şcóle fără caracterŭ confesionalŭ.

Ce privesce losurile, lucrulŭ acesta stă în contrarietate cu paragrafii legilorŭ financiare, după carĭ astfelŭ de losurĭ nu se potŭ pune în circulaţiă decâtŭ numai cu permisiunea direcţiunei financiare.

Astfelŭ reuniunea femeilorŭ române din Cluşiu şi provincia s'a nimicitŭ încă în nascere, fiind-că, după guvernŭ şi reptilă, n'arŭ avé nicĭ o raţiune de a esista.

Se'nţelege, nimicŭ ce-i românescŭ n'are raţiune de a esista, ci numai ce-i unguresc. Asta'i dreptatea şi libertatea, asta'i egala îndreptăţire, de care se bucură naţionalităţile în „constituţionalulŭ şi liberalulŭ“ statŭ ungarŭ. Românii cluşienĭ însĕ sĕ nu se lase de planulŭ înfiinţării reuniunei, ci sĕ facă pe ministrulŭ a înţelege, că Românii *pretindŭ* sĕ aibă drepturĭ egale şi prin urmare sĕ fiă tractaţĭ egalŭ cu Maghiarii.

Cestiunea de naţionalitate şi ideia de statŭ maghiarŭ.

Fóia sêrbéscă „*Branik*“, organulŭ partidei D-rului Polit, scrie următorulŭ articulŭ, care e menitŭ a spulbera, şi din partea Sêrbilorŭ, ilusiile guvernului şi şoviniştilorŭ ungurĭ, că vorŭ puté scăpa vr'odată de resolvarea naţionalităţilorŭ în sensulŭ dorinţilorŭ şi dreptelorŭ pretenţiunĭ ale acestora:

Cum stămŭ noi aicĭ în a doua jumĕtate a monarchiei?

Privindŭ lucrurile superficialŭ, s'ar păré, că aicĭ nicĭ n'ar fi lipsă de vre-o împăcare cu naţionalităţile. De unŭ timpŭ încóce nicĭ nu este vorbă de naţionalităţĭ în Ungaria. Inseménéză óre acésta, că naţionalităţĭ din Ungaria suntŭ *mulţămite?* Orĭ póte împregiurarea, că tóte naţionalităţile din Ungaria *tacŭ*, însemnéză tocmai, că suntŭ *nemulţămite* în celŭ mai mare gradŭ?

In cei douĕ decĭ de anĭ din urmă naţionalităţile din Ungaria au purtatŭ o luptă constituţională înverşunată pentru asigurarea esistenţei lorŭ naţionale. Acésta o dovedescŭ protocólele dietei şi ale adunărilorŭ comitatense şi municipale, şi o dovedescŭ şi luptele electorale de mai 'nainte. Orĭ dóră Sêrbii, Românii, Slovacii şi Saşii au amuţitŭ deodată, pentru-că suntŭ *mulţumiţĭ?* Vocea acestorŭ naţionalităţĭ nu se mai aude în parlamentulŭ unguresc; nu se mai aude în comitate şi municipii. Tóte cestiunile, pentru care s'au luptatŭ naţionalităţile, s'au *întocmitŭ şi s'au resolvatŭ tocmai în direcţiune contrară. Forma de statŭ şi administraţia Ungariei au devenitŭ unitare, Ungaria a căpĕtatŭ forma de rassă.* Este óre naturală forma acésta şi corĕspundĕtóre naturii locuitorilorŭ Ungariei?

Inainte de acésta cu douĕ decĭ de anĭ elementulŭ maghiarŭ stăpânitorŭ în Ungaria a mai ţinutŭ încâtva la cestiunea naţionalităţilorŭ. In parlamentulŭ ungarŭ au mai fostŭ şi discuţiunĭ vehemente despre cestiunea naţionalităţilorŭ, a mai împusŭ, când deputaţii naţionalităţilorŭ s'au ridicatŭ în numele *majorităţii* locuitorilorŭ Ungariei şi au presentatŭ unŭ proiectŭ separatŭ, cum ar trebui sĕ fiă legea naţionalităţilorŭ. Şi în 1875 au mai avutŭ naţionalităţile clubulŭ lorŭ propriu în parlamentŭ. Chiar şi la 1879 au susţinutŭ deputaţii naţionalităţilorŭ discuţiunea *optŭ dile întregĭ*, pledândŭ contra proiectului de lege, care vorbia despre instrucţiunea limbii maghiare în şcólele poporale.

Astădĭ nu mai este nicĭ unŭ deputatŭ naţionalistŭ în dieta ungară. Parlamentulŭ ungarŭ representă *statulŭ unitarŭ de rassă*. In cestiunea naţionalităţilorŭ a întratŭ o linişte adêncă. Acéstă linişte mută

ne pare a fi unŭ presemnŭ fórte rĕu. Naţionalităţile Ungariei nu tacŭ pentru-că suntŭ mulţămite, *ci pentru-că nu le este iertatŭ sĕ vorbéscă, nu li-se dă posibilitatea sĕ-şĭ ridice vocea.* Suntŭ scóse din comitate, din municipii, ba chiar şi din parlamentŭ. Alegerile dietale din urmă au doveditŭ, că *este imposibilŭ a alege vr'unŭ deputatŭ naţionalistŭ.*

Dér bărbaţii de statŭ maghiarĭ, pe lângă celŭ mai mare optimismŭ, nu'şĭ potŭ face ilusii, că în Ungaria cestiunea naţionalităţilorŭ *ar fi resolvată* şi că naţionalităţile arŭ fi mulţumite. Cea mai mare parte însĕ a bărbaţilorŭ de statŭ maghiarĭ, — în acéstă privinţă avemŭ bogate esperienţe, — pornescŭ dela presupunerea, ca Maghiarii nu potŭ ajunge la înţelegere cu naţionalităţile, pentru-că dicŭ: Noi nicĭ când nu putemŭ mulţumì naţionalităţile, acestea totdéuna vorŭ rĕmâné nemulţumite şi prin urmare nu rĕmâne, decâtŭ a le silì cu puterea statului sĕ se plece.

Este naturalŭ, că décă rassa dominantă astădĭ consideră Ungaria *ca pe unŭ statŭ unitarŭ naţionalŭ* şi décă voiesce sĕ'i dea întregei administraţii publice acestŭ caracterŭ, naturalŭ, *că atuncĭ nu póte fi vorba de înţelegere şi împăcare cu naţionalităţile.* Dér asemenea caracterŭ Ungaria nu a avutŭ nicĭ când, precum dorescŭ ei, şi totŭ ce se întêmplă în acéstă direcţiă, este artificialŭ, nenaturalŭ. Puterea statului lucră în acéstă direcţiune de 23 de anĭ şi care este resultatulŭ? Puterea statului nicĭ pe departe n'a isbutitŭ sĕ facă Maghiarĭ din Sêrbĭ, Slovacĭ, Românĭ şi Saşĭ. *Cu tóte sforţările nu póte arăta decâtŭ marĭ nesuccese şi a provocatŭ numai nemulţămirea maiorităţii locuitorilorŭ Ungariei.*

Desvoltarea istorică a Ungariei dovedesce, că naţionalităţile numai de aceea au arătatŭ alipire atâtŭ de mare către Ungaria, — ca patria lorŭ, — pentru-că au fostŭ libere sĕ se misce ca individualităţĭ naţionale. Acéstă libertate s'a basatŭ pe autonomia municipală. Când Sêrbii în luptele lorŭ pentru constituţiunea Ungariei au abandonatŭ principiulŭ voivodinei, au credutŭ, că naţiunea sêrbéscă va fi destulŭ de asigurată, décă comitatele vorŭ fi împărţite după receriṇţele naţionalităţilorŭ şi provĕdute cu administraţiă bună, ceea ce după arondarea graniţei militare ar fi şi trebuitŭ sĕ se întêmple.

Pentru acestŭ principiu s'a declaratŭ şi Deák. Dér a urmatŭ mare desamăgire, când s'a creatŭ legea naţionalităţilorŭ şi când graniţa militară a fostŭ arondată fără ca naţiunea sêrbéscă sĕ fiă câtŭ de puţinŭ luată în considerare.

Greşéla cea mare a legii naţionalităţilorŭ zace tocmai în aceea, că, sancţionândŭ preponderanţa maghiară, voesce sĕ dea statului caracterŭ unitarŭ naţionalŭ. S'a făcutŭ legea naţionalităţilorŭ aşa cum este. Dér este o apariţiune curiósă, că deşi s'a făcutŭ legea, trebue sĕ pretindemŭ, ca sĕ fiă şi esecutată.

Astădĭ lucrurile stau astfelŭ în Ungaria, că cestiunea naţionalităţilorŭ este luată dela ordinea dilei. Bărbaţii de statŭ maghiarĭ, avêndŭ în vedere, că rassa maghiară are preponderanţă în Ungaria şi în întrégă monarchia, nicĭ nu o află vrednică sĕ vorbéscă de cestiunea naţionalităţilorŭ. O consideră de unŭ anachronismŭ.

Dér pentru-că au luat'o dela ordinea dilei, óre nu mai există? Nouĕ ni-se pare, că pănă când naţionalităţile nemaghiare vorŭ forma *două terţialităţĭ* din poporaţiunea Ungariei, *pănă când bărbaţii de statŭ maghiarĭ nu vorŭ mulţămì acéstă majoritate; pănă când nu vorŭ abandona politica, că Ungaria are sĕ fiă statŭ naţionalŭ unitarŭ: pănă atuncì totŭ va esista cestiunea naţionalităţilorŭ.*

Bărbaţii de statŭ maghiarĭ astădĭ ignoréză cu desĕvîrşire pe Nemaghiarĭ. Ce mare contrastŭ faţă cu cealaltă parte a monarchiei, ce mare contrastŭ cu cele ce se întêmplă acolo! Acolo voescŭ împăcarea şi înţelegerea, aicĭ de aceste nicĭ vorbă nu este. Dér óre póte acésta dăinuì vecĭnicŭ? Preponderanţa rassei maghiare se baséză în monarchia nóstră pe aceea, ca ei se credŭ factorulŭ principalŭ, care representă organismulŭ de statŭ alŭ monarchiei. Monarchia nóstră nu se póte încrede în Slavĭ şi în Germanĭ, ér faţă cu Maghiarii nu esistă acéstă neîncredere, pentru-că ei afară de monarchiă nu au popóre înrudite. Dér óre póte fi rassa maghiară factorulŭ principalŭ alŭ monarchiei? *Rassa maghiară abia forméză a şéptea parte a poporaţiunii Ungariei* şi sĕ fiă în stare a susţine monarchia?! Trebue sĕ ne îndoimŭ.

Impregiurările politice au înfrântŭ în partea apusénă preponderanţa Germanilorŭ şi au ajutatŭ Cehilorŭ sĕ ajungă în cealaltă jumĕtate a monarchiei la unŭ rolŭ însemnatŭ. *Oare împregiurările politice nu vorŭ ajuta, ca şi naţionalităţile ungare sĕ ajungă la posiţiunea lorŭ naturală?*

Marea cestiune orientală încă nu este resolvată. Acéstă resolvare, orĭ-cum se va face, va avé reacţiune asupra monarchiei nóstre, va influinţa situaţiunea naţionalităţilorŭ din Ungaria. Raporturile naturale mai curêndŭ séu mai târdiu trebuescŭ restabilite, décă voimŭ ca patria nóstră sĕ aibă viitorŭ.

Kossuth a îmbiatŭ la 1849 la Seghedinŭ pe Sêrbĭ cu împăcarea, dér atuncĭ a fostŭ târdiu. In interesulŭ patriei amŭ regreta, décă cu respectŭ la cestiunea naţionalităţilorŭ, care astădĭ în Ungaria este desconsiderată, ar veni fatalulŭ momentŭ *trop tard.*

Orĭ-câtŭ de nefavorabile suntŭ raporturile de astădĭ pentru Sêrbĭ şi pentru celelalte naţionalităţĭ din Ungaria, noi suntemŭ convinşĭ, că se va realisa ceea ce amŭ disŭ odată în dieta Ungariei: *„Alŭ nostru este viitorulŭ.“*

Pregătirĭ pentru Adunarea generală a „Associaţiunei Trans.“

Din Reghinulŭ săsescŭ primimŭ următórea:

I. **Programă a festivităţilorŭ** adunărei generale a „Associaţiunei transilvane“, ce se va ţiné la Reghinŭ în 27 Augustŭ st. n. şi dilele următóre:

1. In 26 primirea comitetului, ér séra convenire la otelulŭ „Calulŭ albŭ“.

2. In 27 serviţiu divinŭ în biserica gr. cat. din locŭ, după serviţiu parastasŭ pentru fostulŭ preşedinte alŭ Associaţiunei, Baronŭ Ladislau Popŭ, — apoi şedinţa primă totŭ în biserica gr. cat., ér după şedinţă la 2 óre d. m. banchetŭ în sala otelului orăşenescŭ. Séra concertŭ totŭ în sala otelului orăşenescŭ.

3. In 28 şedinţa a II-a, ér séra balu în otelulŭ orăşenescŭ.

4. In 29 şedinţa a III-a, eventualŭ escursiunĭ.

Reghinŭ, Augustŭ 1890.

Comitetulŭ arangiatorŭ.

*

Invitare la concertulŭ, ce se va ţiné în 27 Augustŭ st. n. 1890 în sala otelului orăşenescŭ din Reghinŭ, cu ocasiunea adunării generale a *Associaţiunei transilvane*, după programulŭ, ce se va distribui în séra de concertŭ.

Preţulŭ întrării: Loja 5 fl., Loculŭ I. 2 fl., Loculŭ II. 1 fl. 20 cr., Parterre 80 cr., Galeriă 50 cr. — Inceputulŭ la 8 óre séra.

Pentru comitetŭ: *Patriciu P. Barbu* preş. de onóre, *Marcu Cetăţianŭ*, preşedinte, *Georgiu Şandorŭ*, secretarŭ.

Venitulŭ curatŭ atâtŭ dela concertŭ, câtŭ şi dela balŭ, este destinatŭ în favorulŭ „Associaţiunei transilvane.“

*

Invitare la balulŭ, ce se va arangia cu ocasiunea Adunării generale a *Associaţiunei transilvane*, în 28 Augustŭ st. n. 1890 în sala otelului orăşenescŭ din Reghinŭ.

Preţulŭ întrării: de persónă 2 fl., de persónă în familiă 1 fl. 50 cr., Loja 5 fl., Galeriă 30 cr. — Inceputulŭ la 8½ óre séra.

Pentru comitetŭ: *Patriciu P. Barbu*, pres. de onóre, *Georgiu Şandorŭ*, preşedinte, *Vasiliu Duma*, secretarŭ.

Bilete de întrare atâtŭ pentru concertŭ, câtŭ şi pentru balŭ se află spre vêndare în prăvălia d-lui Carolŭ Fronius, comerciantŭ, şi séra la cassă.

Parastasŭ pentru Ioanŭ Olteanu.

Luna de Arieşŭ, 21 Augustŭ 1890.

Onorată Redacţiune! Unica onóre şi recunoscinţă, ce-o mai putemŭ arăta faţă cu binefăcĕtorii naţiunei mutaţĭ dela noi, e câte unŭ parastasŭ séu câte-o rugăciune pentru odichna şi fericirea sufletelorŭ acelora. Pentru aceea credŭ, că cu bucuriă veţĭ înregistra în colónele mamei nóstre „Gazete“ acéstă scurtă corespondenţă, prin care n'am intenţiunea de a arăta meritulŭ şi renumele ce şi-lŭ câştigase de curêndŭ rĕposatulŭ *Ioanŭ Olteanu* prin memorabila sa donaţiune făcută Associaţiunei nóstre transilvane, căcĭ acestea le-aţĭ arătatŭ d-vóstrĕ în Nr. 170 alŭ „Gazetei“ din a. c., ci mĕ restrîngŭ a însemna numai, că prea demnulŭ protopopŭ şi parochŭ alŭ Lunei de Arieşŭ, d-lŭ *Simeonŭ Popŭ*, aprinsŭ de recunoscinţă faţă de acestŭ apostolŭ venerabilŭ alŭ culturei poporului nostru, încă Duminecă în 17 n. l. c. a celebratŭ o sfântă liturgiă solemnă împreunată cu parastasŭ întru odichna şi fericirea defunctului. Ér după finirea aceleia, prin o cuvêntare potrivită şi bine simţită a arătatŭ poporului cine a fostŭ acelŭ I. Olteanu şi cum acelŭ I. Olteanu, acelŭ „fiu alŭ poporului“, tóte ale sale le aduse *ardere de totŭ* pe sanctuarulŭ naţiunei pentru cultura şi fericirea poporului, ce l'a datŭ pe elŭ.

O terque quaterque beatus, in cujus nobile corde, frarrum magnifica gesta resonant!

„....unulŭ din poporŭ“.

Corespondenţa „Gaz.“ Trans.“

Vinţulŭ de josŭ, 14 Augustŭ 1890

Stim. D-le Redactorŭ! In Nr. 158 alŭ „Gaz. Trans.“ a apărutŭ o corespondenţă din Vinţulŭ de josŭ, în care se afirmă, că poporulŭ românŭ gr. cat. din Vinţulŭ de josŭ, ajungêndŭ eu la neputinţa bĕtrâneţelorŭ, s'ar fi împuţinatŭ pănă la 20 familii; că pruncilorŭ românĭ dela scóla de statŭ nicĭ măcarŭ religiunea nu li-se propune în limba română şi că poporulŭ întru atâta e de demoralisatŭ, încâtŭ în Dumineci şi sĕrbătorĭ, când celebréză preotulŭ gr. cat. la biserică, atuncĭ preotulŭ şi poporulŭ gr. or. petrecŭ pe strade şi prin crişme, şi totŭ asemenea se întêmplă din partea poporului gr. cat. când celebréza preotulŭ gr. or. In urmă se mai afirmă, că în multe Duminecĭ şi sĕrbătorĭ nicĭ nu se celebréză s. liturgiă din lipsă de pâne şi vinŭ.

La acestea observŭ, că nu e adevĕratŭ, cumcă poporulŭ gr. cat. din Vinţulŭ de josŭ ar fi scădutŭ în anii mai din urmă, din causa bĕtrâneţelorŭ mele, la 20 familii, pentru-că suntŭ 40 familii gr. cat. afară de 20 familii neorustice, şi deşi eu sunt de 85 anĭ, totuşĭ poporenii mei nicĭ-odată nu au simţitŭ lipsa în cele sufletescĭ, căcĭ am cooperatorŭ, care mĕ suplinesce, când sunt împedecatŭ a împlini funcţiunile preoţescĭ.

Nu este adevĕratŭ, că pruncilorŭ românĭ nicĭ religiunea nu li-se propune în limba română, căcĭ la scóla de statŭ au umblatŭ 8 prunci gr. cat., cărora li-a propusŭ religiunea, 2 óre pe sĕptĕmână în limba română, cooperatorulŭ, séu când a lipsitŭ dênsulŭ, atuncĭ li-am propus'o eu, venindŭ pruncii la mine acasă.[1]) Nu e adevĕratŭ, că eu séu cooperatorulŭ şi poporulŭ meu în Duminecĭ şi sĕrbătorĭ, când a slujitŭ preotulŭ gr. or., amŭ fi petrecutŭ vre-odată pe uliţă séu chiar în crişmă, séu că mai de multe-orĭ când a fostŭ rêndulŭ nostru, alŭ gr. cat., la biserică nu s'ar fi celebratŭ s. liturgiă din lipsa pânei şi a vinului. Aşa ceva chiar nicĭ-odată nu s'a întêmplatŭ, pentru-că décă cumva une-orĭ nu au fostŭ presourĭ la biserică, atuncĭ totdéuna am dusŭ pane de acasă şi am slujitŭ s. liturgiă.

Ce se ţine de alte afirmaţiunĭ din corespondinţă, bună-óră, că poporulŭ românŭ din Vinţulŭ de josŭ a sĕrăcitŭ şi sĕrăcesce, aceea, durere, e dreptŭ, dér causa adevĕrată suntŭ dările cele marĭ şi aruncurile felurite, pe carĭ mai alesŭ poporulŭ de rêndŭ abia le mai póte suporta, ér nicĭ de câtŭ împrejurarea, că în Vinţŭ Românii suntŭ împărţiţĭ în 2 confesiunĭ, deşi ar fi de doritŭ, ca sĕ fiă mai bună înţelegere între dênşii.[2])

In 1872 s'a făcutŭ unŭ pactŭ între gr. cat. şi gr. or., care fŭ aprobatŭ din partea locurilorŭ mai înalte. In sensulŭ pactului acestuia biserica română din Vinţulŭ de josŭ s'a recunoscutŭ ca proprietate a cultului gr. cat., ér poporulŭ gr. or. s'a obligatŭ a-şĭ edifica şie-şĭ biserică, promiţêndu-se poporulŭ gr. cat. a-i ajuta cu palma în 3 anĭ fiă-care familiă câte 4 dile pe anŭ, şi Ministeriulŭ de culte le promise 2000 fl. ca ajutorŭ, care sĕ'lŭ capete când biserica va fi pusă sub acoperişŭ. Pănă la edificarea bisericei, gr. catolicii s'au obligatŭ a lăsa pe gr. or. sĕ se foloséscă ca şi mai nainte de biserica gr. cat., slujindŭ într'o Duminecă preotulŭ gr. cat., cu dreptulŭ de a şedé în scaune poporulŭ gr cat., ér în cealaltă preotulŭ gr. or. cu dreptulŭ de a şedé în scaune poporulŭ gr. or. De atuncĭ au trecutŭ 18 anĭ şi gr. or. încă nu s'au mai apucatŭ de edificarea bisericei. Au făcutŭ cărămidĭ în 1875—6 dér acelea au lăsatŭ de s'au ruinatŭ. Ér în anii trecuţĭ s'a făcutŭ oculaţiă la faţa locului, unde sĕ se edifice biserica. Dér lucrulŭ a rĕmasŭ întru atâta. Erórea firesce s'a făcutŭ atuncĭ, când s'a încheiatŭ pactulŭ, nestabilindu-se timpulŭ, când sĕ se apuce de edificatŭ. Erórea ar trebui s'o îndrepteze alţii, altcum gr. or. potŭ amâna edificarea bisericei în infinitŭ, cu atâta mai vîrtosŭ, că au biserică şi încă fără de a avé spese, căcĭ reparaturile de lipsă la aceea se ţinŭ de proprietarŭ, care e cultulŭ gr. cat.

Ioanŭ Cornia,
par. gr. cat.

[1]) Asta încă nu este de ajunsŭ. Pentru-ce nu v'aţĭ unitŭ cu Românii gr. or. pentru a vĕ ridica împreună o şcólă românéscă, căcĭ e ruşine pentru o comună cu 6—7 sute de locuitorĭ românĭ sĕ nu'şĭ aibă scóla sa românéscă? — *Red.*

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.“

(Serviciulŭ biuroului de coresp. din Pesta.)

Kecskemet, 25 Augustŭ. In darea sa de sémă către alegĕtorĭ, accentuà Gabriel Ugron, că partida dela 1848 cu cea dela 1849 nu póte merge împreună; mai accentuà crearea unui nou pactŭ cu Austria, care trebue sĕ afle o resolvare după principiile partidei dela 1848. Alegĕtorii au votatŭ lui Ugron încredere necondiţionată.

Buenos-Ayres, 25 Augustŭ. E temere de nouĕ turburărĭ în provincii.

Atena, 25 Augustŭ. Pădurile dela Pentelikon stau de trei dile în flacărĭ.

Cununiă. In 10 Augustŭ n. c. s'a cununat în biserica gr. cat. din Bistriţa d-lŭ *Teodorŭ Pascu*, studentŭ absolutŭ de cursulŭ alŭ treilea alŭ facultăţii de medicină din Cluşiu şi bursierŭ alŭ fundaţiunei Gojdu, cu d-ra *Silvia Crăciunŭ*, fiica d-lui Teodorŭ Crăciunŭ, sub-jude reg. la judecătoria din Bistriţa.

DIVERSE.

Călĕtoria cu balonulŭ peste Europa. Din Parisŭ se scrie, că amêndoi aeronauţii Jovis şi Malet voescŭ sĕ întreprindă cu balonulŭ „Figaro“ o călĕtoriă peste Europa centrală, pentru-ca sĕ facă o chartă a curentelorŭ de aerŭ, care atâtŭ în privinţa meteorologică, câtŭ şi pentru aeronavigaţia militară în casurĭ de rĕsboiu va fi de mare însemnătate.

[2]) Mai josŭ ne spuneţĭ, că rĕvna de a edifica o *a doua* biserică i-a încurcatŭ pe Românii celorŭ două confesiunĭ din Vinţŭ într'unŭ procesŭ, care duréză mai bine de 18 anĭ şi despre care scirŭ, că a causatŭ multă ruină ambelorŭ confesiunĭ. Cum mai puteţĭ crede déră, că divisarea în 2 confesiunĭ nu contribue la sĕrăcirea poporului, ai căruia conducĕtorĭ nu suntŭ în stare a mijloci nicĭ măcarŭ atâta, ca celŭ puţinŭ pentru vremile grele de astădĭ se'nceteze cu neînţelegerile, se nu'şĭ mai sfarme capulŭ cu edificarea unei a doua biserici românescĭ, ci mai bine sĕ-şĭ dea mâna pentru a-şĭ ridica împreună o scólă românéscă, căcĭ lipsa acesteia uşorŭ póte sĕ ducă odată la pierderea ambelorŭ părţĭ, cu biserici şi *preoţĭ* cu totŭ?! — *Red.*

Editorŭ şi redactorŭ responsabilŭ:
Dr. Aurel Mureşianu.

Cursulŭ pieţei Braşovŭ

din 25 Augustŭ st. n. 1890.

		Cump.		vênd.
Bancnote romănesci	Cump.	8 4	vênd	8 .7
Argintŭ romănescŭ	„	8 87	„	8.92
Napoleon-d'orï	„	8.94	„	8 8
Lire turcesci	„	10 25	„	10.30
Imperialï	„	9 23	„	9.28
Galbinï	„	5.30	„	5.35
Scris. fonc. „Albina" 6%	„	101.—	„	—.—
„ „ „ 5%	„	99.50	„	—.—
Ruble rusesci	„	135.—	„	136.—
Mărcï germane	„	—.—	„	—.—

Discontulŭ 6—8% pe anŭ.

Cursulŭ la bursa de Viena

din 23 Augustŭ st. n. 1890.

Renta de aurŭ 4%	100.95
Renta de hârtiă 5%	99.40
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare aurŭ	113.70
dto argintŭ	97.60
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (1-ma emisiune)	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (2-a emisiune)	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (3-a emisiune)	111.—
Bonurï rurale ungare	89 30
Bonurï croato-slavone	104.25
Despăgubirea pentru dijma de vinŭ ungurescŭ	—.—
Imprumutulŭ cu premiulŭ ungurescŭ	136.50
Losurile pentru regularea Tisei şi Seghedinului	127.—
Renta de hârtiă austriacă	88.10
Renta de argintŭ austriacă	89.75
Renta de aurŭ austriacă	107 95
Losurï din 1860	138.75
Acţiunile băncei austro-ungare	969 —
Acţiunile băncei de creditŭ ungar.	352.50
Acţiunile băncei de creditŭ austr.	306.75
Galbenï împĕrătesci	5 37
Napoleon-d'orï	9 01
Mărcï 100 împ. germane	55 57½
Londra 10 Livres sterlinge	113 85

Sosirea şi plecarea trenurilorŭ în Braşovu.

I. Plecarea trenurilorŭ:

1. Dela Braşovŭ la Pesta

Trenulŭ de persóne: 10 óre 32 minute séra.
Trenulŭ acceleratŭ: 2 óre 43 minute după amédï.
Trenulŭ omnibus: 4 óre diminéţa.

2. Dela Braşovŭ la Bucuresci:

Trenulŭ de persóne: 5 óre 30 minute diminéţa.
Trenulŭ acceleratŭ: 2 óre 33 minute după amédï.
Trenŭ de mărfurï cu vagóne de persóne: 12 óre 23 min. după amédï.

II. Sosirea trenurilorŭ:

1. Dela Pesta la Braşovŭ:

Trenulŭ de persóne: 5 óre 20 minute diminéţa.
Trenulŭ acceleratŭ: 2 óre 23 minute după amédï.
Trenulŭ omnibus: 10 óre 31 minute séra.

2. Dela Bucurecï la Braşovŭ:

Trenulŭ acceleratŭ: 2 óre 13 minute după amédï.
Trenulŭ de persóne: 10 óre 17 minute séra.
Trenulŭ de mărfurï cu vagóne de persóne: 4 óre 20 min. după amédï.

Mersulŭ trenurilorŭ

pe liniele orientale ale căii ferate de statŭ r. u. valabilŭ din 1 Iunie 1890.

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ acceleratŭ.	Trenŭ accelerată	Tren de persóne	Tren de persóne
Viena	3.25	8.—	10.50	
Budapesta	9.25	2.—	7.35	6.10
Szolnok	11.29	4.05	11.07	9.28
P. Ladány	1.07	5.46	1.20	11.58
Oradea-mare	2.24	7.01	3.02	1.51
	2.32	7.11	3.09	2.06
Mezö-Telegd	3.02	7.41	3.48	2.46
Rév	3.33	8.16	4.31	3.40
Bratca			4.54	4.03
Bucia			5.14	4.25
Ciucia	4.26	9.05	5.40	4.51
Huiedin	4.58	9.35	6.22	5.32
Stana			6.38	5.49
Agniriş			6.59	6.11
Ghirbeu			7.11	6.28
Nădăşel	5.49	Trenŭ de pers	7.24	6.44
Cluşiu	6.02	10.35	7.39	7.04
	6.12	11.02	7.54	8.30
Apahida	6.27	11 23	8.11	8.55
Ghiriş	7.31	12.42	9.18	10.31
Cucerdea	7.55	1.18	9.49	11.19
Uióra		1.25	9 56	11.27
Vinţulŭ de susŭ		1.33	10.02	11.35
Aiud	8.21	1.55	10.22	12.02
Teiuşŭ	8.37	2.14	10.39	12.26
	8.42	2.24	10.57	1.18
Crăciunelŭ		2.49	11.20	1.54
Blaşiu	9.14	3.02	11.36	2.11
Micăsasa		3.33	12.04	2.49
Copşa mică	9.49	3.48	12.23	3.23
Mediaşŭ	10.07		12.39	3.46
Elisabetopole	10.30		1.08	4.27
Sighişóra	11.06		1.50	5.39
Haşfalĕu	11.22		2.06	6.03
Homorodŭ	12.37		3.20	7.51
Augustinŭ			3.56	8.36
Apaţa	1.26		4.19	9.10
Feldióra	1.47		4.44	9.44
Braşovŭ	2.23		5.20	10.31
	2.33		5.30	
Timişŭ	3.15		6.14	11.23
Predealŭ	3.47		6.45	12.08
Bucuresci	9.30		11 35	

Predealŭ—Budapesta

	Trenŭ acceleratŭ	Trenŭ de pers.	Trenŭ acceleratŭ.	Tren de persóne
Bucuresci	7.55			4.45
Predealŭ	1.08		4.10	9.12
Timişŭ	1.37		4.50	9.41
Braşovŭ	2.13		5.50	10.17
	2.43	4.—		10.32
Feldióra	3.12	4.44		11.04
Apaţa	3.32	5.20		11.30
Augustinŭ	3.47	5.47		11.51
Homorodŭ	4 20	6.35		12.27
Haşfalĕu	5.25	8.12		1.35
Sighişóra	5.45	8.47		1.59
Elisabetopole	6.12	9.29		2.32
Mediaşŭ	6.33	10.10		2.59
Copşa mică	6.45	10.32		3.13
	6.48	10.42	11.47	3.18
Micăsasa		11.01	12.04	3.33
Blaşiu	7.22	11.37	12.32	4.03
Crăciunelŭ		11.52	12.44	4.14
Teiuşŭ	7.51	12.23	1.06	4.36
	7.54	1.23	1.30	5.06
Aiudŭ	8.15	1.50	1.54	5.24
Vinţulŭ de susŭ		2.20	2.16	5.45
Uióra		2.28	2.23	5.51
Cucerdea	8 45	2.46	2.39	6.08
Ghirişŭ	9.16	3.33	3.15	6.42
Apahida		5.—	4.32	7.52
Cluşiu	10.36	5.28	4.53	8.10
	10.48	6.05	5.30	8.30
Nădăşelŭ		6.26	5.48	8.50
Ghîrbău		6.42		9.05
Aghireşŭ		6.58	6.11	9.19
Stana		7.24		9.43
B. Huiedin	12.01	7.47	6.43	10.02
Ciucia	12.31	8.27	7.12	10.41
Bucia		8.49		10.56
Bratca		9.08		11.13
Rév	1.10	9.28	7.51	11.32
Mezö-Telegd	1.36	10.04	8.17	12.07
Oradea-mare	2.01	10.41	8.42	12.41
	2.08	11.06	8.47	1.09
P. Ladány	3.31	1.19	10.09	3.03
Szolnok	5 11	6.31	11.51	5.10
Budapesta	7 15	6.36	1.55	8.15
	8.40	6.50	2.25	10.40
Viena	1.40	3.—	7.20	6.05

B.-Pesta-Aradŭ-Teiuş

	Trenŭ acceleratŭ.	Trenŭ de pers.	Trenŭ de pers.
Viena	8.—	10.50	3.25
Budapesta	2.—	8.15	9.40
Szolnok	4.20	11.18	1.02
Aradŭ	8.10	3.50	5.27
	Trenŭ omnibus 2.20	4.10	5.50
Glogovaţŭ	2.34	4.22	6.02
Gyorok	3.05	4.46	6.23
Paulişŭ	3.23	4.58	6.34
Radna-Lipova	3.39	5.16	6 52
Conop		5.38	7.17
Bêrzava		5.53	7.33
Soborşinŭ		6.15	8.20
Zamŭ		6.58	8.49
Gurasadă		7.22	9.16
Ilia		7.38	9.32
Branicica		7.54	9.51
Deva		8.14	10.18
Simeria (Piski)		8.43	10.44
Orăştia		9.12	11.14
Şibotŭ		9.34	11.39
Vinţulŭ de josŭ		9.56	12.05
Alba-Iulia		10.17	12.26
Teiuşŭ		10.44	12.58

Teiuş-Aradŭ-B.-Pesta

	Trenŭ acceleratŭ.	Trenŭ de pers.	Trenŭ de pers.
Teiuşŭ		12.59	4.51
Alba-Iulia		1.39	5.27
Vinţulŭ de josŭ		1.56	5.44
Şibotŭ		2.23	6.06
Orăştia		2.49	6.28
Simeria (Piski)		3.37	7.10
Deva		3.53	7.26
Branicica		4.18	7.48
Ilia		4.43	8.10
Gurasada		4.53	8.21
Zamŭ		5.21	8.48
Soborşinŭ		5.56	9.17
Berzava		6.46	9.54
Conopŭ		7.02	10.09
Radna-Lipova	5.49	7.36	10.38
Paulişu	Trenŭ omnibus 6.06	7.50	10.51
Gyorok	6.24	8.03	11.03
Glogovaţ	6.53	8.26	11.27
Aradŭ	7.06	8.38	11.38
	7.45	9.05	12.10
Szolnok	11.51	2.25	4.47
Budapesta	1.55	5 50	7.4[illegible]
Viena	7.20	1.40	6.05

Copşa-mică—Sibiiu

	Tr. de p.	T. d. p.	Tr. om.
Copşa-mică	4.05	10.47	7.10
Şeica mare	4.35	11.17	7.43
Lómneşŭ	5.16	11.58	8.27
Ocna	5.47	12 29	8.59
Sibiiu	6.10	12.52	9.23

Sibiiu-Copşa-mică

	Tr. omn.	Tr. de p.	Tr. de p.
Sibiiu	7.35	4.34	9.50
Ocna	8.02	4.58	10.14
Lómneşŭ	8.30	5.25	10.40
Şeica mare	9.05	5.55	11.10
Copşa-mică	9.34	6.20	11.35

Cucerdea-Oşorheiu Reghinulŭ săsescŭ

	Tr. de p.	Tr. de p.	Tr. omn.
Cucerdea	2.55	8.20	2.56
Cheţa	3.25	8.50	3.29
Ludoşŭ	3.46	9.11	4.06
M.-Bogata	3.56	9.20	4.15
Iernutŭ	4.33	9.57	4.54
Sânpaulŭ	4.48	10.12	5.10
Miraşteu	5.11	10.35	5.34
Oşorheiu	5.30	10 54	5.35
	5.50	4.58	
Reghinul-săs.	7.25	7.—	

Reghinulŭ săsescŭ-Oşorheiu-Cucerdea

	Tr. omn.	Tr. de p.	Tr. de p.
Reghinul-săs.		8.25	5.—
Oşorheiu		10.—	9.43
	7.24	5.54	10.20
Miraşteu	7.44	6.14	10.39
Sânpaulŭ	8.07	6.37	11.02
Iernutŭ	8.29	6.58	11.23
M. Bogata	9.02	7.25	11.53
Ludoşŭ	9 35	7.41	12.06
Cheţa	9.51	7.57	12.22
Cucerdea	10.23	8 25	12.50

Simeria (Piski)-Petroşeni

	T. d. p.	T. omn.	T. omn.
Simeria	7.17	11.28	3.50
Streiu	7.54	12.12	4.32
Haţegu	8.45	1.08	5.20
Pui	9.39	2.03	6.16
Crivadia	10.37	2.51	7.03
Baniţa	11.26	3.30	7.43
Petroşenï	12.—	4.02	8.15

Petroşeni-Simeria (Piski)

	T. omn.	T. omn.	T. omn
Petroşenï	6.05	10.42	4.03
Baniţa	6.45	11.23	4.49
Crivadia	7.26	11.57	5.24
Pui	8.07	12.33	6.04
Haţegŭ	8.51	1.19	6.43
Streiu	9.41	2.09	7.28
Simeria	10.20	2.47	8.—

Aradŭ—Timişóra

	T. omn.	T. omn.
Aradŭ	6.18	4.18
Aradulu nou	6.40	4.40
Németh-Ságh	7.05	5.05
Vinga	7.33	5.33
Orczifalva	7.56	5.50
Merczifalva	8.14	6.06
Timişóra	9.04	6.50

Timişóra—Aradŭ

	T. omn.	T. omn.
Timişóra	6.30	1.10
Merczifalva	7.23	1.59
Orczifalva	7.49	2.19
Vinga	8.16	2.46
Németh-Ságh	8.37	3.03
Aradulŭ nou	9.09	3.41
Aradu	9.25	3 55

Simeria (Piski)-Unied.

	Tr. omn.
Simeria (Piski)	4.—
Cerna	4.21
Uniedóra	4.50

Unied.-Simeria (Pisk.).

Uniedóra	9.25
Cerna	9.51
Simeria	10.10

Mureşŭ-Ludoşŭ-Bistriţa

	T. omn.
Mureşŭ-Ludoşŭ	4.—
Ţagŭ-Budatelecŭ	6.48
Bistriţa	9.59

Bistriţa-Mureşŭ-Ludoşŭ

	T. omn.
Bistriţa	1.16
Ţagŭ-Budatelecŭ	4.50
Mureşŭ-Ludoşŭ	7.21

Ghirişŭ—Turda

Ghirişŭ	7.40	10.50	3.56	9.30
Turda	8.—	11.10	4.10	9.50

Turda—Ghirişŭ

Turda	6.05	9.40	2.40	8.20
Ghirişŭ	6.25	10.—	3.—	8.40

Sighişóra—Odorheiu

Sighişóra	5.—	11.25
Odorheiu	7.49	1.50

Odorheiu—Sighişóra

Odorheiu	8.40	2.45
Sighişórá	10.52	5.28

Nota: Numerii încuadraţi cu linii gróse insemnéză órele de nópte.

Tipografia A. MUREŞIANU Braşov